

Den första oljemålningen av Linné (till höger), här iklädd lappdräkt, målades i Holland 1737 av Martin Hoffman. Det är inte osannolikt att han som förlaga hade den svenske Uppsalaprofessorn Lars Robergs teckning (nedan).

FOTO: OLLE LINDMAN, LINNÉMUSEET, UPPSALA

Var det medicinprofessor Roberg som tecknade det första porträttet av Linné?

»Det torde knappast finnas någon enskild svensk man, hvilken under sin lifstid blifvit så många gånger afbildad som Linné.«

Så börjar professor Tycho Tullberg sin klassiska ikonografi, som utgavs 1907 i samband med 200-årsjubileet av Carl von Linnés födelse. Bland kända porträttörer finns Ehrenswärd, Lundberg, Krafft, Rehn, Sergel och Roslin.

Den första oljemålningen av Linné har både ett konstnärligt och ett medicinskt intresse. Det är det berömda porträttet i lappdräkten. Det målades i Holland 1737 av den tämligen okände Martin

Hoffman. Nu vet vi att tre liknande porträtt utfördes.

De två första porträtten beställdes säkerligen av George Clifford, vars botaniska trädgård Linné odödliggjorde med sin 1738 utgivna *Hortus Cliffortianus*. Det tredje beställdes till Linnés vän och gynnare Johann Friedrich Gronovius. På alla tre porträtten håller Linné sin »Herba nostra« i ena handen.

Efter dessa tre »original« har en mängd reproduktioner gjorts. År 1946 fann Miles von Wachenfelt ett Lapplandsporträtt hos en tavelrestauratör i London. Han lyckades köpa verket, som nu finns på Linnémuseet i Uppsala.

I sin Linnéikonografi berättar Tullberg att han bland sin moders efterlämnade papper fann en osignerad blyerts-teckning; mycket pekade på att det var ett tidigt porträtt av Linné. Näsans och munnens form och den egendomliga böjningen av vänstra ögonbrynet var drag som mycket liknade dem i Hoffmanporträttet. Huvudriktning och armposition överensstämde dessutom. Framför allt övertygade förekomsten av linneor med de för en botanist typiskt lokande blomskäften.

Tullberg drog slutsatsen att Hoffman hade haft en pennteckning av Linné som underlag för sitt Lapplandsporträtt. Dels var Hoffman ingen porträttmålare, dels var den idoge Linné en svårfångad modell. Tullberg hävdade att teckningen var mer porträttlik Linné än Hoffmans verk.

Vem hade då gjort teckningen? Under ett föredrag 1926, då medicinhistorikern Olof Hult visade teckningar utförda av Uppsalaprofessorn Lars Roberg, fick Linnékännaren Rutger Sernander en tankeställare. Det slog honom att de i stil och utförande liknade teckningen i Tullbergs modersarv. Då han visste att Linné var Robergs favoritlärjunge ansåg han saken tämligen klar: Linneorankan var viktig, den talade för att teckningen tillkommit efter Lapplandsresan, som Linné inledde på sin 25-årsdag 1732, ty det var under denna resa som linneor adopterades. Efter hemkomsten dikterade Linné sin reseskildring för sin lärare Roberg. Kanske gjordes teckningen då.

Längre har man inte kommit, men kombinationen Linné–Roberg är intressant. Linné var en stor beundrare av Lars Roberg och berömde hans »vidlyftiga läsning, myckna eld och egna metod«.

Roberg, sedan 1697 professor i praktisk medicin i Uppsala, skrev den första läroboken i anatomi på svenska, den berömda »Lijkrevningstavlorna«, som utkom 1718. Dessutom har han författat en

mängd skrifter inom medicin, fysiologi och, inte minst, zoologi. Under senare år har hans »för-linneanska« skildring »Resa till Väddö« uppmärksammats. På Väddö hade Roberg som paleontologisk pionjär funnit två trilobiter och framsynt förklarat dem som förstenade kräftdjur.

Sin största insats gjorde han dock som skapare av vårt första kliniska undervisningssjukhus, *Nosocomium Academicum*, vars prefekt han var från 1709 till 1740. Genom sammanslagning med Uppsala Hospital fick det namnet Uppsala Akademiska Sjukhus.

Tomas Gejrot

docent i medicinens historia, Åhus

Referenser

- Dintler Å. Lars Roberg. Uppsala: Appelberg; 1959.
- Hagelin O. Georg Dionysius Ehret. Stockholm: Hagströmer Biblioteket; 2000.
- Sernander R. Lars Roberg och Linné. Svenska Linnésällskapets årsskrift; 1927.
- Tullberg T. Linnéporträtt. Uppsala: Almqvist & Wiksell; 1907.
- von Wachenfelt M. Ett återfunnet Lapplandsporträtt av Carl von Linné. Svenska Linnésällskapets årsskrift; 1947.